

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 11, 2021 | 25.11.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.200](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.200)

УДК 338.24.01:338.436(477)

*С. О. Остапенко,
аспірант кафедри міжнародної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: 0000-0001-7653-4787*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*S. Ostapenko
Postgraduate student of the Department of Global Economy,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

THEORETICAL APPROACHES TO ECONOMIC PRINCIPLES FORMULATION REGARDING STATE REGULATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN UKRAINE

Актуальність питань державної участі в функціонуванні та розвитку аграрного виробництва на сучасному етапі пояснюється станом галузей рослинництва і тваринництва, а також геополітичними рішеннями в сфері регулювання торгівлі продукцією галузей сільського господарства. Існує потреба в підтримці і стимулюванні виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників з боку держави, а також створення умов для ефективної діяльності виробників, нарощування обсягів виробництва і підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Відсутність розмежувань між такими поняттями як «державна аграрна політика», «державне управління», «державна підтримка», «державне регулювання» ускладнюють конкретизацію і узгоджену практичну реалізацію пропозицій і рекомендацій наукового співтовариства щодо вдосконалення функціонування народного господарства країни. Часто ці поняття використовують як синоніми, або використовують, але не наводять основні відмінності, область застосування і принципи взаємодії того чи іншого поняття для пояснюється явища.

Відзначається, що система державного регулювання агробізнесу встановлює правила, створює відносно рівні конкурентні можливості всім учасникам ринку. Державна підтримка ж спрямована на підвищення ефективності держрегулювання всіх суб'єктів агробізнесу, включаючи малі форми господарювання. Класики ретроспективи розвитку ринкових відносин показали, що виробничий бізнес може бути цілком успішний в умовах саморегулювання ринку. Потім практика використання марксистської економічної теорії виявила нерозв'язність протиріч у функціонуванні класичної ринкової моделі. Парадигма кейнсіанської школи підтвердила протиріччя класичної теорії рівноваги вільного ринку. Внаслідок чого стратегії розвитку виробничих ринків змістилися в бік неоконсервативної моделі держрегулювання. Нинішні інтеграційні моделі з синтезом державних і ринкових інструментів регулювання залишаються філософією багатьох розвинених економік світу. У той же час, в нашій аграрній економіці відсутні збалансовані, рівноважні пропорції розвитку, що вимагає більшої участі держави в регулюванні росту сільськогосподарського виробництва. Державі слід активніше використовувати свої можливості в регулюванні

розвитку і зміцнення внутрішнього аграрного виробництва, вихід на зарубіжні товарні ринки. Після досягнення достатніх конкурентних позицій, що забезпечують стале економічне зростання аграрної економіки, інтервенції державного протекціонізму можна буде знижувати, і одночасно підвищувати роль ліберальних підходів.

Апробація відомих досліджень по сучасній практиці ринкових перетворень показує, що в даний час в вітчизняній економіці, сільському господарстві, відсутні збалансовані, рівноважні пропорції регулювання розвитку. Все це вимагає підвищення активізації участі держави в соціально-економічному розвитку економіки, особливо це стосується аграрного сектору. Вважаємо, що наявність сучасних західних санкцій створює додаткові можливості зростання вітчизняного аграрного виробництва. Розвиток і зміцнення власного конкурентного виробництва, передових технологій товарів і послуг створить можливості для виходу на зарубіжні товарні ринки. Після достатнього рівня розвитку і становлення вітчизняного цивілізованого ринкового механізму, що забезпечує стале економічне зростання економіки інтенсивність державних управлінських інтервенцій в господарську діяльність можна буде знизити, підвищуючи роль ліберальних підходів.

The importance of state participation in the functioning and development of agricultural production during the current state of economy can be explained by low development state of crop and livestock industries as well as weak geopolitical decisions in the regulation of trade in agricultural products. There is a need to support and stimulate the agriculture goods production from the government, as well as to establish favorable conditions for efficient operation of producers, create wealth increase and ensure competitiveness of agricultural goods.

No generalized distinctions between concepts such as: "Governmental agricultural policy", "Government regulation", "Government support" and "state regulation" complicate the specification and coordinated practical implementation of proposals and recommendations that the scientific community produce to improve the functioning of domestic economy. Often these concepts are used as synonyms, or improperly used without giving the main differences or defining the scope and principles for the phenomenon being explained.

It is noted that the state support system of agribusiness establishes and ensures equal competitive opportunities for all market participants. Government support is aimed at improving the efficiency of management and existence of all agribusiness entities, including small households.

Proponents of classical economic theory argued that the manufacturing business can be quite successful in terms of market self-regulation. Then the practice of using Marxist economic theory revealed the insolubility of contradictions in the functioning of the classical market model. The paradigm of the Keynesian school confirmed the contradictions in the classical theory of free market equilibrium.

As a result, the strategies of production and agricultural markets development have shifted towards the neoconservative model which includes the state regulation. Current governmental models that were built on the premises of integration between market and government instruments of regulation remain the blueprint of many developed economies. In the same time in Ukrainian agriculture economy are absent balanced proportions of development. This craves for state participation to facilitate the growth of production. The state should make more active use of its rights to guide the development and strengthening of domestic agricultural production, access to foreign commodity markets. Once sufficient competitive positions have been achieved to ensure the sustainable economic growth of the agricultural economy, level of state protectionist interventions can be reduced, while at the same time increasing the role of liberal approaches.

Approbation of the known researches regarding modern practice of market transformations shows that at present situation there are no balanced, equilibrium proportions of regulation for developments in Ukrainian agriculture. All this requires increasing the participation of the Government in the socio-economic development of the economy, especially in the agricultural sector. We believe that the presence of modern Western sanctions creates additional opportunities for growth of domestic agricultural production. Facilitation and strengthening of own competitive production, advanced technologies of goods and services will create opportunities for entering foreign commodity markets.

Ключові слова: агробізнес; регулювання; ретроспектива; конкуренція; парадигма розвитку.

Key words: agribusiness; regulation; retrospective; competition; development paradigm.

Постановка проблеми. Державне регулювання сільського господарства - складова системи держрегулювання економіки загалом. Як показав аналіз основних економічних стратегій впливу держави на суспільну економіку, будь-якій економічній системі властиво державне втручання.

Абсолютне саморегулювання економіки неможливе, оскільки призводить до серйозних деформацій та провалів в умовах глобальних економічних та соціальних процесів. Держава, спираючись на можливість планування та економічного регулювання, коригує зміни, що виникають, і намагається повернути ринкові відносини в режим досконалої конкуренції вільного ринку.

Безумовно, ринковий механізм не може розглядатися як повністю ідеальна форма. Тому держава використовує різноманітний інструментарій адміністративного та правового, прямого та непрямого економічного регулювання. Методологічні принципи та методичний підхід до концепції регулювання агропромислового виробництва засновані на поєднанні саморегулювання ринку та активного впливу державних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням необхідності та ефективності різних форм механізмів державної підтримки та регулювання сільськогосподарського виробництва присвячені численні праці відомих зарубіжних вчених: Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, А. Сміта, М. Грейсі та відомих українських вчених-аграрників: П.І. Гайдуцького, В.П. Галушка, М.Я. Демяненка, С.М. Кваші, І.І. Лукінова, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка, М.Й. Маліка, О.М. Могильного, П.Г. Саблука, О.М. Шпичака та багатьох інших. Тим не менш, науково-теоретичні та методологічні аспекти формування ефективних методів державної підтримки і регулювання розвитку аграрного сектору України залишаються ще недостатньо дослідженими і потребують поглибленого опрацювання.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних підходів до формування ефективної системи державної підтримки аграрного сектору України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним завданням аграрного виробництва прийнято вважати максимальне задоволення потреб населення у продуктах харчування та товарах народного споживання, що виробляються із сільськогосподарської сировини (продукції). У цьому особлива роль доручається галузі сільського господарства при забезпеченні продовольчої безпеки, тобто. Можливості держави гарантувати задоволення потреб населення у продовольстві лише на рівні, що забезпечує його нормальну життєдіяльність.

Другою, щонайменше важливим завданням сільського господарства, є збільшення виробництва кінцевої продукції і на зниження сукупних витрат для одиницю продукції. Величезна роль його розвитку належить інноваціям. Саме інновації в техніці, технологіях, товарах (продуктах) і вдосконаленні організаційно-економічного механізму управління дозволять значною мірою підвищити конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектору.

Пріоритет регулювання аграрної сфери має будуватися саме на підставі цього принципу, забезпечуючи суверенітет держави.

На підставі вищевикладеного слід відзначити особливий статус галузі сільського господарства і необхідності її державного регулювання. до існуючих умов.

Зазначимо, що регулювання не варто ототожнювати з державною підтримкою. Система державного регулювання включає різні способи на розвиток агропромислового виробництва. У найзагальнішому сенсі державне регулювання, крім державної підтримки, включає такі складові, як адміністративне і правове вплив, заходи обмежувального характеру та інших. Важливі напрями регулювання - розмежування повноважень різних рівнів влади, встановлення оптимальних міжбюджетних відносин. регулювання розкривається у його функціях.

Найважливішою функцією держави є формування та відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин - реальних власників, підприємців. Роль держави полягає в тому, щоб за допомогою науково обґрунтованих форм, методів, важелів, підготовки та перепідготовки кадрів створити сприятливе середовище для формування та сталого відтворення ефективних суб'єктів ринкових відносин в аграрному секторі країни.

Не менш важлива функція формування та підтримки сталого попиту на продукти харчування та сільськогосподарську сировину для промисловості з урахуванням їх прогресивної структури, потреб залежно від статі, віку, регіону проживання, платоспроможного попиту населення. Держава виконує цю функцію з допомогою на формування доходів основних груп населення, підтримуючи необхідний рівень пенсій, допомог, стипендій. У той самий час воно має створювати умови і змогу ефективної зайнятості працездатного населення. Держава сприяє формуванню платоспроможного попиту населення на продовольчі товари через регулювання системи цін на продукти харчування, державні та регіональні замовлення, надання сприяння в експорті.

Держава виконує функції забезпечення входження суб'єктів аграрного сектору України, як рівноправних продавців і покупців у систему міжнародних сільськогосподарських ринків [1].

Для реалізації цілей своєї економічної політики держава використовує різні форми та методи - інструментарій державного регулювання економіки. Залежно від його форм виділяють адміністративне та економічне регулювання.

Деякі вчені додають правові форми. Проте, на нашу думку, правові регулятори спрямовані створення законодавчої бази, визначення загальних правил поведінки, і навіть здійснення контролю над виконанням. Власне, будь-які адміністративні та економічні інструменти державного регулювання матимуть зовнішню правову складову. Іншими словами, перш ніж запустити заходи на економіку суб'єктів господарювання, необхідно розробити нормативно-правові акти, що регламентують дії перерахованих методів.

Адміністративне регулювання переважно проявляється у рішеннях управлінських структур, які впливають сферу діяльності суб'єктів ринку. Дані форми впливу пов'язані зі створенням додаткового матеріального стимулу чи небезпекою фінансових збитків. Вони базуються на силі управлінської влади та включають заходи заборони, дозволу та примусу. У заходів адміністративного регулювання обов'язковий характер для всіх ринкових суб'єктів, їхня дія передбачає, що економічні суб'єкти будуть вимушено приймати рішення, засновані не на самостійному виборі, а на приписах держави. Серед заходів адміністративного регулювання виділяють регулювання технічних аспектів виробництва, торгівлі. Стандарти, ліцензування, сертифікація можуть значно впливати на виробництво та обіг товарів, якщо не задовольняють необхідним критеріям. Іншим прикладом адміністративного регулювання ринку може бути вплив на імпорт продуктів шляхом встановлення вимог ветеринарного, санітарного та фітосанітарного контролю або вплив на встановлення мінімального рівня оплати праці, вимог до умов праці, антимонопольне регулювання. законів, ухвал та інших адміністративних рішень відбувається ініціація здійснення заходів економічного регулювання [2]. Ці заходи передбачають створення стимулів, способів заохочення розвитку та обігу товарів. Заохочення розвитку може бути й у бік його обмеження шляхом застосування різноманітних економічних методів. Їх особливість у тому, що вони дають можливості суб'єкту ринку (виробнику, переробнику, торговцю, споживачеві) приймати самостійні рішення в залежності від економічної вигоди.

У свою чергу форми державного регулювання використовують методи прямого та непрямого впливу на економіку.

Методи прямого впливу передбачають таке регулювання із боку держави, у якому суб'єкти економіки змушені діяти рішень, заснованих не так на самостійному економічному виборі, але в розпорядженнях держави. Як приклад можна назвати податкове законодавство, бюджетні процедури з державних інвестицій, правові та адміністративні обмеження та заборони на випуск певних видів продукції тощо. У прямих методів часто висока ефективність через оперативне досягнення економічного результату. Однак у них є серйозна вада - створення перешкод ринковому процесу.

Методом непрямого регулювання виявляється у тому, що держава впливає безпосередньо на прийняті суб'єктами економічні рішення. p align="justify"> Особливе місце займає економічне програмування та індикативне (рекомендаційне) планування, тобто. процес орієнтації державою розвитку суспільного виробництва за допомогою регулярного та комплексного впливу на його структуру відповідно до передбаченого варіанта соціально-економічного розвитку та господарської стратегії. Іншими формами непрямих методів є: регулювання цін, компенсації витрат, підтримка впровадження інновацій та страхування тощо. Перевага даних методів на продовольчий ринок: де вони порушують ринкову ситуацію, не вводять несподіваний дисбаланс у стан динамічного рівноваги. Недоліком є певний тимчасовий лаг, що спостерігається між прийняттям державою заходів і сприйняттям їх продовольчим ринком [3].

Використання зазначених методів передбачає застосування характерних їм прийомів і коштів. Метод прямого впливу реалізується засобами адміністративного та економічного впливу. Непрямий метод регулюється переважно тільки економічними засобами. компенсації, підтримку страхування, витрати на освіту та науку, аграрне консультування, сприяння розвитку інноваційної діяльності, сільської інфраструктури. на пільгових умовах. Створюються умови у розвиток кредитних організацій.

Податкові заходи пов'язані з впливом різноманітних податків. Важливе значення має формування пільгового режиму оподаткування сільськогосподарських підприємств, можливість об'єктивної реструктуризації заборгованостей до бюджетів різних рівнів.

В умовах ринку значна роль регулювання цін. Використання гарантованих цін, у тому числі цільових, інтервенційних, відіграє велику роль у стабілізації доходів сільськогосподарських товаровиробників, створення умов для сталого виробництва окремих сільськогосподарських товарів.

Ретроспектива розвитку ринкових відносин сформувала класичну модель взаємодії у сфері економічного та державного функціонування. Вона ґрунтується на принципах гармонійного функціонування саморегульованого механізму економіки ринку. Найбільш яскравими її представляють роботи А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. С. Мілля, А. Маршалла, А. Пігу та інших. і при цьому він показав, що виробничий може бути цілком успішним в умовах саморегулювання. Однак, А. Сміт, будучи прихильником вільного, нерегульованого ринку, наголошував і на можливості державної участі у ринкових процесах. Він зазначав, що в окремих випадках правила, встановлені урядами, особливі розпорядження здатні досить довго контролювати рівні ринкових цін за багатьма товарами зі значним перевищенням їх природних цінових рівнів [4]. Такі штучні ринкові цінові рівні можуть зберігатися досить довго з урахуванням різних урядових розпоряджень і постанов. Він помічав різні способи участі держави в ринкових процесах, всі вони тією чи іншою мірою були пов'язані з обмеженням свободи конкуренції на ринку і виконувались через директивні заходи, прямі механізми управління економікою. моделі взаємодії ринку та держави не передбачалося.

З іншого боку, практика використання марксистської економічної теорії виявила нерозв'язність протиріч та суттєві обмеження при функціонуванні класичної ринкової моделі взаємовідносин економікою та державної сфер, і запропонувала власний погляд на старіння економічної системи організації всіх сфер суспільного життя. В основі марксистської моделі взаємодії держави та економіки лежить планово-

соціалістична організація. Економічна функція держави стала розглядатися як зміст історичної форми суспільного (в масштабі суспільства) управління виробництвом та споживанням, а також як пануючий сектор всієї економічної системи. Функціонування даної системи з частковою участю державної власності на основні засоби виробництва допускає об'єктивну необхідність використання державних інструментів регулювання основних економічних процесів розвитку.

Класична модель саморегулюючої ринкової економіки також не витримала випробування на практиці. На даному етапі розвитку економічної думки стало очевидним неспроможність ідеї ефективного функціонування та розвитку економіки на основі принципу «невидимої руки», тобто без втручання держави. До 30-х років ХХ ст. в економічній теорії виникли передумови нового, за своєю суттю революційного підходу до теорії державного регулювання економіки. Нова парадигма базувалася на ідеях одного з найбільших економістів того часу Д. М. Кейнса та його послідовників - Л. Клена, Р. Модільяні, П. Самуельсона, Р. Солоу та ін.

Д. Кейнс у своїй роботі з загальної теорії зайнятості та ролі грошей доводив, що класична теорія була помилковою у припущенні, що система вільного ринку здатна самостійно забезпечити макроекономічну рівновагу. Згідно з кейнсіанською концепцією економічного регулювання, поява очікування дисбалансу між накопиченнями та інвестиціями настроями веде до зниження ділової активності і це потім призводить до посилення інфляційної динаміки, зниження рівня зайнятості. Відповідно, це призводить до зміни об'ємної наявності сукупних запасів за споживчими та інвестиційними товарами і все це негативно впливає на обсяги виробництва та рівні зайнятості. З цих уявлень очевидна необхідність активного втручання держави у економіку у вигляді дискреційної фінансової політики. Незважаючи на поширеність і широке впровадження кейнсіанських методів фінансової політики в економіку розвинених країн, що розвиваються, теорія Д. Кейнса не змогла знайти адекватних відповідей на швидко мінливу економічну кон'юнктуру на світових ринках наприкінці 70-х рр. США. ХХ ст. Більшість питань, що постали перед науковою спільнотою в той період, були пов'язані з надмірною присутністю держави в економічній політиці, що здійснюється практикою кейнсіанства. Тому з'явилася проблема зміни моделей розвитку економіки, внаслідок чого стратегічні настрої змістилися у бік неоконсервативної моделі державного регулювання, яка була підготовлена альтернативними школами економічної думки, що дотримуються критичної позиції щодо постулатів, що використовуються в рамках кейнсіанства підходів [6].

Нова модель економічного розвитку передбачала необхідність глибших структурних перетворень економіки, вирішення завдань реіндустріалізації економіки з урахуванням НТР, зниження інфляції та створення умов економічного зростання. Теоретичні постулати вирішення поставлених завдань були створені в рамках неоконсервативного напрямку в економічній думці, представленого трьома основними моделями: монетаризму, теорії раціональних очікувань, теорії економічної пропозиції.

Постулати неоконсервативних підходів у державному регулюванні орієнтувалися на досягнення інших цілей і пріоритетів, ніж теорія Кейнса і віддають перевагу непрямому державному регулюванню, яке здійснюється переважно в рамках грошово-кредитної політики. Також державі відводиться провідна роль у сприянні структурної та науково-технічної політики, визначення напрямів досліджень та фінансування їх з бюджету [7].

До переваг даної моделі варто віднести її адекватність та ефективність при застосуванні на практиці. У більшості випадків було вирішено поставлені завдання та досягнуто позитивних результатів: зниження інфляції, стійке економічне зростання економік. З іншого боку, практика неоконсерватизму неминуче загострює проблеми безробіття, знижує рівень життя та соціальний захист населення, посилює соціальну диференціацію у суспільстві. А це у свою чергу підвищує потенціал звернення до основ переваги кейнсіанських традицій.

У подальшому розвитку поглядів на роль держави в регулюванні економіки стали з'являтися все більш інтеграційні моделі, побудовані на синтезі державних та ринкових інструментів регулювання. Основоположником цього напрямку виступив Пол Самуельсон, його підхід стали називати змішаною економікою. Ця концепція будується на синтезі двох механізмів макрорегулювання, на поєднанні ефективного державного управління та механізму гнучкого саморегулювання. У цьому ставилися відразу кілька макроекономічних цілей: ефективність господарювання; соціальна справедливість; стабільне економічне зростання.

У нинішній практиці національних економік, найчастіше, використовуються обидва основні механізми, представленим ринком і державою. Кожному з них відводиться своя особлива роль розвитку економіки. Так, саморегулювання ринку спрямовано на виробництво товарів та послуг, задоволення потреб приватного капіталу, а державну участь вносять установки по неринковим відносинам, регульованим виконавчою владою урядів. Залежно від рівня участі держав у економічних процесах можна виділити економіки з мінімальною участю та з максимальною присутністю держави в макроекономічному регулюванні.

За першим варіантом держава відповідає за грошовий (монетарний) ринок, вона регулює, екзогенні фактори, моніторить і контролює основні зовнішні впливи, відстежує виробництво соціально значущих продуктів, товарів та послуг, активно займається управлінням неринкових секторів економіки.

Країни з розвиненими економіками (Німеччина, Нідерланди, Данія, Японія, Південна Корея та інші) дуже активно використовують можливості державного регулювання, акцентують свою увагу на регулюванні соціального сектора, створюють усі умови для ефективного ведення виробництва, приділяють велику увагу у своєму розвитку правилам, стабільності економічних відносин. Основи розглянутого механізму розвитку знайшли свою реалізацію в соціально орієнтованих шведській моделі, німецькій, японській та ін [7]. Відмінною

їх особливістю є орієнтація на збалансований соціальний розвиток, на вирішення суспільних проблем усіх верств суспільства. Показує, що у вітчизняній економіці, аграрному секторі, відсутні збалансовані, рівноважні пропорції регулювання розвитку. Усе це потребує підвищення активізації участі держави у соціально-економічному розвитку економіки, особливо це стосується сільського господарства. Розвиток та зміцнення власного конкурентного виробництва, передових технологій товарів та послуг створить можливості для виходу на закордонні торгові ринки. Після достатнього рівня розвитку та становлення вітчизняного цивілізованого ринкового механізму, що забезпечує стійке економічне зростання економіки, інтенсивність державних управлінських інтервенцій у господарську діяльність можна буде знизити, підвищуючи роль ліберальних підходів. Підходи до регулювання аграрної економіки слід будувати і вдосконалювати в рамках єдиного механізму регулювання, пристосовуючи його до економічного середовища, що динамічно змінюється, представленого внутрішніми і зовнішніми факторами виробництва. При цьому дуже важливо забезпечувати збалансовану взаємодію між державною участю та принципами ринку. Державне регулювання слід спрямовувати на побудову раціонального функціонування аграрної ринкової економіки. Таке регулювання не слід усувати від регулювання виробничої діяльності [8]. Швидше державне регулювання слід удосконалювати й активізувати у напрямі переходу від машин і технологій, що віджили своє, до інноваційних, сучасних конкурентоспроможних методів ведення виробництва, апробованих передовою світовою практикою.

Висновки. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва, що забезпечує його конкурентоспроможний розвиток та продовольчу безпеку, буде, на нашу думку, ефективним, якщо формування його системи буде засноване на обов'язковій реалізації принципів його організації.

В якості основних принципів слід зазначити:

1. Пріоритетність регулювання ринку агропромислової продукції стосовно інших ринків. Слід з величезної значимості агропромислової продукції формуванні продовольчих ресурсів. Насамперед у забезпеченні продовольчої незалежності держави.

2. Протекціоністський характер регулювання сільськогосподарського виробництва. Цей принцип має бути заснований на визнанні державою їх економічної слабкості в системі аграрного процесу в силу нижчого рівня концентрації виробництва в порівнянні з партнерами по ринку. та послуги на монополізованому ринку. У умовах вони неспроможна контролювати обсяги виробництва та ціни, держава має законодавчо регулювати економічні відносини між ринковими партнерами, захищаючи інтереси сільських товаропроизводителів.

3. Поєднання державного та регіонального підходів до регулювання, заснованого на використанні методів програмно-цільового управління та гарантованості ресурсної підтримки. Принцип виходить з того, що регулювання сільськогосподарського виробництва у країні має представляти єдину систему, в якій органи управління різних рівнів тісно пов'язані та перебувають у постійній взаємодії.

Одним із інструментів державного регулювання має стати ціна на основні види сільськогосподарської продукції, яка забезпечить дохідність виробництва його виробникам. Сприяти стабільному отриманню доходу виробниками можна щорічним визначенням обсягу державної ресурсної підтримки виробників зерна, зіставленням базової та ринкової цін на зерно. Встановлення базової ціни передбачає аналіз витрат за виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції і на вибір методу ціноутворення. Базова - не стільки прогнозована, скільки мінімально необхідна ціна реалізації задоволення внутрішніх потреб виробника. Зазвичай це ціна мінімального запиту виробника щодо вигідності виробництва певного товару у конкретних умовах. Базову ціну закупівлі рекомендується розраховувати шляхом повних витрат. Вона має стати інструментом індикативного планування, а її розрахунок має бути основою визначення обсягу державної ресурсної підтримки виробників. Така форма держпідтримки передбачає, що виробник повинен дотримуватись науково обґрунтованих технологій виробництва (підвищувати родючість ґрунтів, виконувати рекомендовані агротехнічні роботи, використовувати нові технології тощо). Інакше виробники що неспроможні претендувати отримання ресурсної підтримки з боку держави. Пропонований алгоритм визначення обсягу ресурсної держпідтримки зводиться до зіставлення базової та ринкової цін. Якщо базова ціна нижча за ринкову, державна ресурсна підтримка не розраховується. І навпаки, якщо базова ціна вища за ринкову, розмір державної підтримки розраховують як різницю між ними. З урахуванням обмеженості федерального та регіонального бюджетів така форма державної ресурсної підтримки передбачає лише прямі грошові виплати. Вона може бути представлена в різних формах.

4. Гнучкий, диференційований підхід залежно від рівня розвитку та аграрного потенціалу території, ефективності господарювання.

5. Максимально ефективне використання ресурсної бази відповідно до концепції «зеленої» економіки. Додатковий потенціал російського сільського господарства може бути досягнутий завдяки зниженню витрат енергії та праці при виробництві сільгосппродукції, які сьогодні в Україні у кілька разів вищі, ніж у розвинених країнах.

Використана література

1. Державне антикризове регулювання аграрного сектору економіки України: [монографія] / С. В. Петруха; [Ін-т екон.-прав. дослідж.]. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 521 с.

2. Кундєєва Г. О. Державне регулювання агропродовольчого ринку: підтримка споживача. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 40. С. 96-102.

3. Державне регулювання продовольчої безпеки: теорія, методологія та практика: монографія / Залізнюк В. П. Київ : Освіта України, 2019. 349 с.

4. Червякова О. В. Державне регулювання в контексті зовнішніх впливів: економічні аспекти розвитку країни. Теорія та практика державного управління. 2019. Вип. 2. С. 122-127.

5. Державне регулювання розвитку сільських територій України: теорія, методологія, практика: монографія / Т. В. Гоголь ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г. [вид.], 2018. 359 с.

6. Русанюк В. В. Державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. Економіка АПК. 2021. № 1. С. 94-102.

7. Козак К. Б. Державне регулювання економіки як елемент зовнішнього впливу на економічний розвиток агропромислового виробництва. Бізнес Інформ. 2020. № 12. С. 91-96.

8. Кіндзерський В. В. Державне регулювання аграрного сектора економіки: імплементація зарубіжного досвіду. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 5. С. 24-30.

References.

1. Petrukha, S. V. (2018), *Derzhavne antykrizove rehuliuвання ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy* [State anti-crisis regulation of the agrarian sector of the economy of Ukraine], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, P. 521.

2. Kundieieva, H. O. (2020), "State regulation of the agri-food market: consumer support", *Infrastruktura rynku*, vol. 40, pp. 96-102.

3. Zalizniuk V. P. (2019), *Derzhavne rehuliuвання prodovolchoi bezpeky: teoriia, metodolohiia ta praktyka: monohrafiia* [State regulation of food security: theory, methodology and practice: monograph], Osvita Ukrainy, Kyiv, Ukraine, P. 349.

4. Cherviakova, O. V. (2019), "State regulation in the context of external influences: economic aspects of the country's development", *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia*, vol. 2, pp. 122-127.

5. Hohol, T. V. (2018), *Derzhavne rehuliuвання rozvytku silskykh terytorii Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [State regulation of development of rural territories of Ukraine: theory, methodology, practice: monograph], Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy, Zvoleiko D. H. [vyd.], Kamianets-Podilskyi, Ukraine, P. 359.

6. Rusaniuk, V. V. (2021), "State regulation of business development in the agricultural sector", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 94-102.

7. Kozak, K. B. (2020), "State regulation of the economy as an element of external influence on the economic development of agro-industrial production", *Biznes Inform*, vol. 12, pp. 91-96.

8. Kindzerskyi, V. V. (2015), "State regulation of the agricultural sector of the economy: the implementation of foreign experience", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 5, pp. 24-30.

Стаття надійшла до редакції 09.11.2021 р.